

Nätverket Hälsofrämjande samhällsplanering

Välkommen till nätverksmöte!
21 september 2021

Program Nätverket Hälsofrämjande samhällsplanering

Tid & plats:

21 september 2021 13.00-16.00 via Teams

Välkommen

Lizah Lund, Region Norrbotten

Tillgängliga resurser i Norrbotten - en aktörsbuffé

Mats Burman, Social hållbarhet, Länsstyrelsen

Nelli Flores Nilsson, Länsarkitekt, samhällsplanering och kulturmiljö, Länsstyrelsen

Agneta Larsson, Institutionen för hälsovetenskap, Luleå Tekniska Universitet

Stefan Karlsson, Strategisk planerare, Trafikverket

Paus

Inspiration

Anna Stamblewski, Samhällsutvecklare Social hållbarhet Piteå kommun

Victoria Bystedt, Friluftslivssamordnare Länsstyrelsen Projektet Naturaktivitet på recept

Fortsättning tillgängliga resurser

Lizah Lund, Regional utveckling, Region Norrbotten

Johan Hörnemalm, innovation & hållbar utveckling, Norrbottens kommuner

Samtal om regionalt arbete framåt – gemensamt budskap

MED FINANSIERING FRÅN

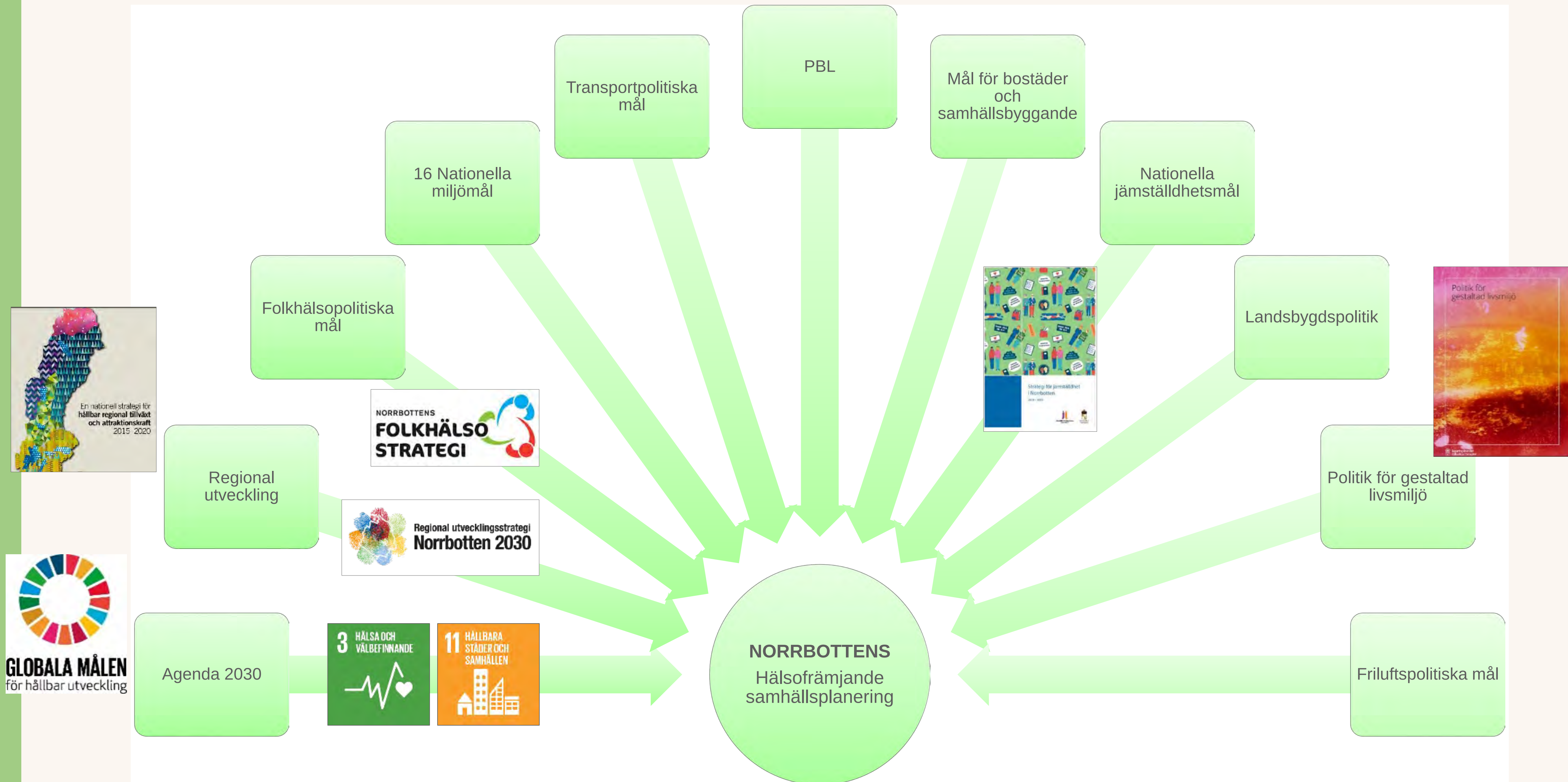

Vad är nätverket för Hälsofrämjande samhällsplanering?

Ett initiativ inom regeringsuppdraget Hållbar regional utveckling
Del av Hållbar strukturbild Norrbotten

Behov: föra samman globala, nationella och regionala målsättningar

Mål

Nätverket ska bidra till att attraktiva och hälsofrämjande livsmiljöer värnas och utvecklas i den expansiva tillväxtfas Norrbotten är i.

- utomhus och inomhus
- tätort och på landsbygd
- för kvinnor och män, flickor och pojkar
- genom livets alla åldrar
- under alla årstider

Syfte

Nätverket ska vara en mötesplats

- mellan sakområdena fysisk samhällsplanering och folkhälsa
- mellan beslutsnivåer
- mellan politik och tjänstepersoner
- mellan offentlig, privat sektor och akademien

Aktiviteter

2020-2023

2020-2021:

Uppstart för att inventera behov av nätverk, vilka resurser som finns och vad vi skulle kunna göra tillsammans (**3 mars, 9 juni, 21 sept**)

2022-2023:

Ta fram gemensamt budskap som förenar de två sakområdena för ett mer hälsofrämjande perspektiv i fysisk samhällsplanering

Tillhandahålla **mötesplatser** för samtal, **erfarenhetsutbyte** och **kompetensutveckling**

- Inspirationsföreläsningar
- Nätverksträffar
- Konferenser
- Regionala planeringsunderlag

Nätverksträff 3 mars 2021

Hälsofrämjande samhällsplanering

Detta innehåll vill jag ha i kommande aktiviteter

Undersöka hur kommuner kan jobba tillsammans med dessa frågor:

Hur tillgängliggör vi natur och friluftsliv för fler?

Bra att hitta ett tydligt gemensamt budskap

Sammanställa och formulera gemensamma budskap viktigt!

Hur bygger vi billigt i mer välbärgade områden? Innovativa lösningar för bostadsförsörjning för hemlösa. Hur värnar vi (får andra att förstå) viktiga grönområden från exploatering nu i ett expansivt skede i vår region?

Hur tillvaratar vi naturens kraft att bidra till fysisk och psykisk hälsa (vi tar den ofta som självklar i Norrbotten, den får ofta en undanskymd plats i samhällsplaneringen, får lämna plats för andra intressen)

Ökad kunskapsnivå bland beslutsfattare

Bra med kunskapshöjande föreläsningar som rikts till såväl tjänstepersoner som politiker

Möjlighet till dialog

Gärna exempel från olika kommuner och organisationer hur man kan jobba med planering för ökad hälsa. T ex aktuella projekt.

Kompetensutveckling

Möjlighet till dialog

Reflektera över dåliga exempel. Varför blev det så? Hur kan vi göra annorlunda?

Bra med kunskapshöjande föreläsningar

Gemensam kunskapshöjande insatser viktigt. Vi är många som uppvaktar kommunerna i frågor som på olika sätt berör samhällsplanering, bra om vi kan samordna oss

Planeringsunderlag att ha som stöd i hälsofrämjande planering

Tillgängliga resurser i Norrbotten – en aktörsbuffé

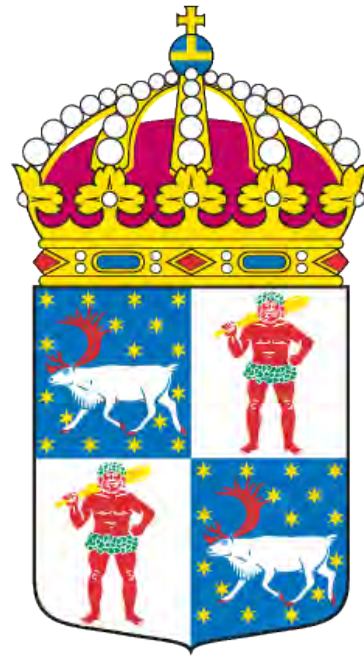

Länsstyrelsen

*Mats Burman,
Social hållbarhet*

*Nelli Flores Nilsson, Länsarkitekt,
samhällsplanering och kulturmiljö*

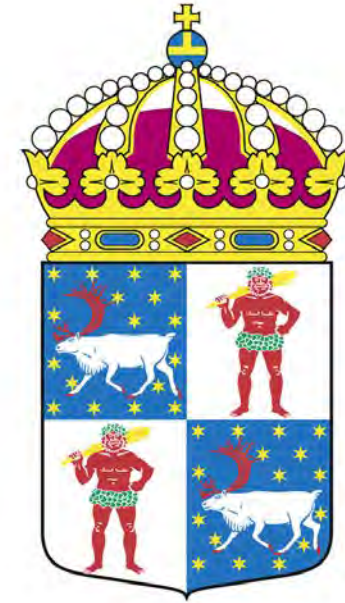

Länsstyrelsen
Norrbotten

Länsstyrelsens roll

- Regeringens företrädare i länen
- Ska verka för att de nationella mål som riksdagen och regeringen beslutar om får genomslag i länet och samtidigt ta hänsyn till länets förutsättningar
- Länsstyrelsen en statlig myndighet med ansvar för tillsyn, samordning och utveckling inom en rad olika områden

Länsstyrelsen
Norrbotten

Länsstyrelsen
Norrbotten

Enheten för Social hållbarhet

Uppdrag inom mänskliga rättigheter, jämställdhet, folkhälsa och integration

- Omvärldsbevakning
- Regionala nätverk
- Kompetensutveckling/kunskapshöjande insatser
- Processleda, samordna
- Utvecklingsarbete

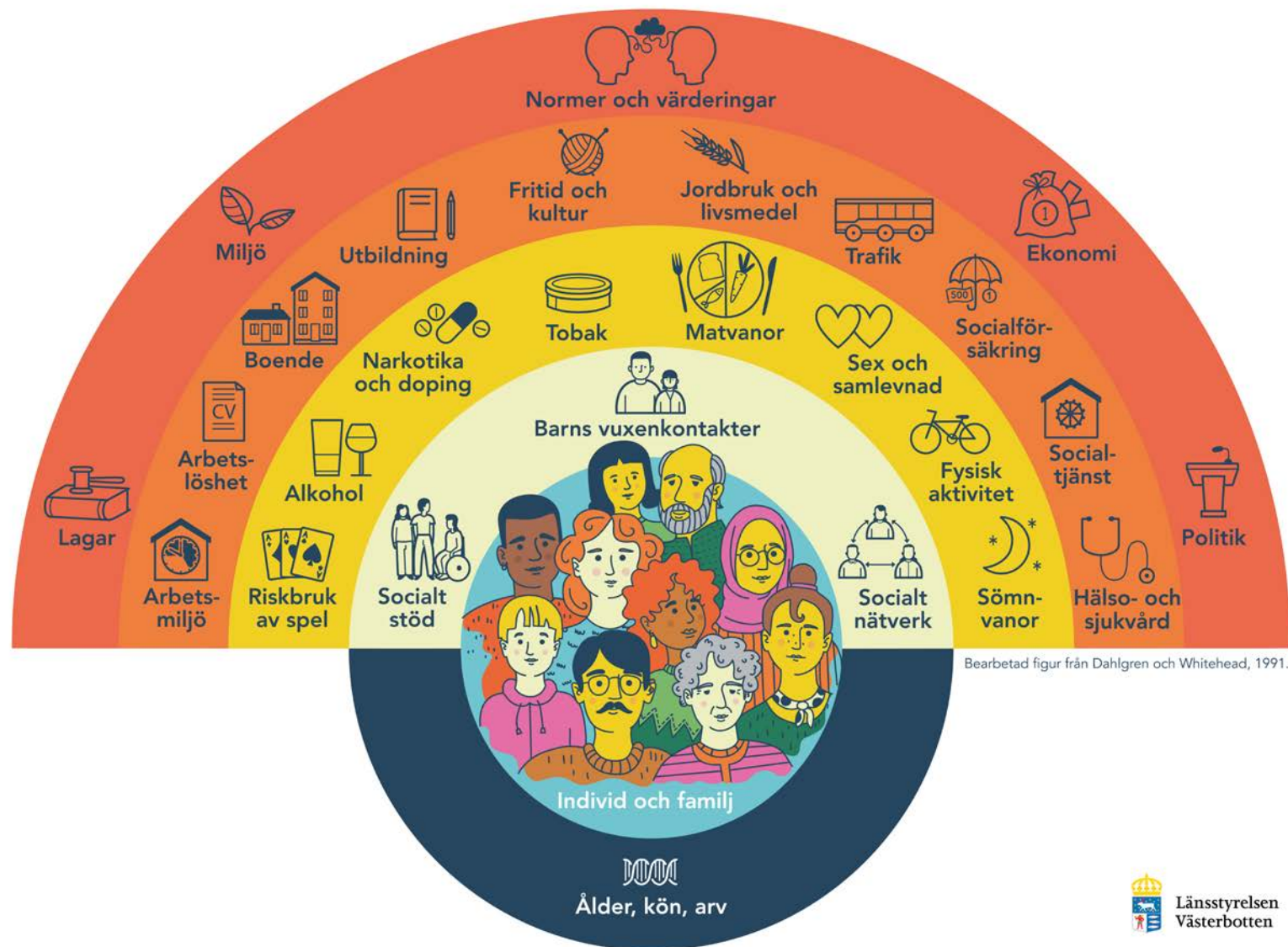

Vår enhets definition av social hållbarhet

"I ett socialt hållbart samhälle får alla sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Alla ska ha möjlighet att forma sitt eget liv och vara delaktiga i ett samhälle präglad av jämlikhet, jämställdhet och god folkhälsa."

Hälsans bestämningsfaktorer

En god och jämlik hälsa – åtta målområden

Nationellt mål för folkhälsopolitiken

Att skapa **samhälleliga** förutsättningar för
en god och **jämlik hälsa** i hela
befolkningen och sluta de påverkbara
hälsoklyftorna **inom en generation**

Proportionell universalism

- att göra jämlikt är att göra olika

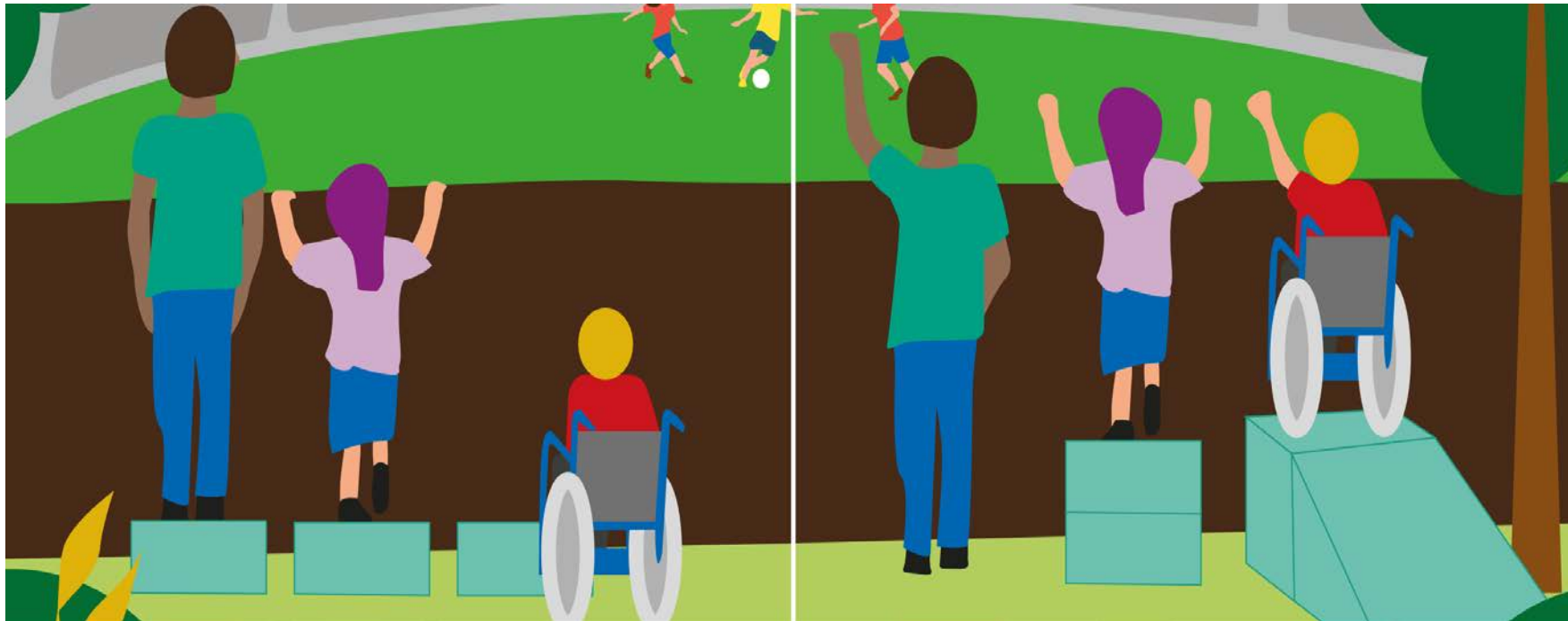

Bild: Folkhälsomyndigheten

Samma stöd till alla

Hjälp efter behov

Länsstyrelsen
Norrbotten

Undersökning sociologistudenter kommuner i Norrbotten - att vara utsatt för bostadsinbrott

- 20 procent av de som utsatts bostadsinbrott har valt att flytta på grund av bostadsinbrottet.
- Utredningen visar även att oron för att utsättas för bostadsinbrott igen är störst bland de som bor i glesbygd samt de som tidigare blivit utsatta för brottet.

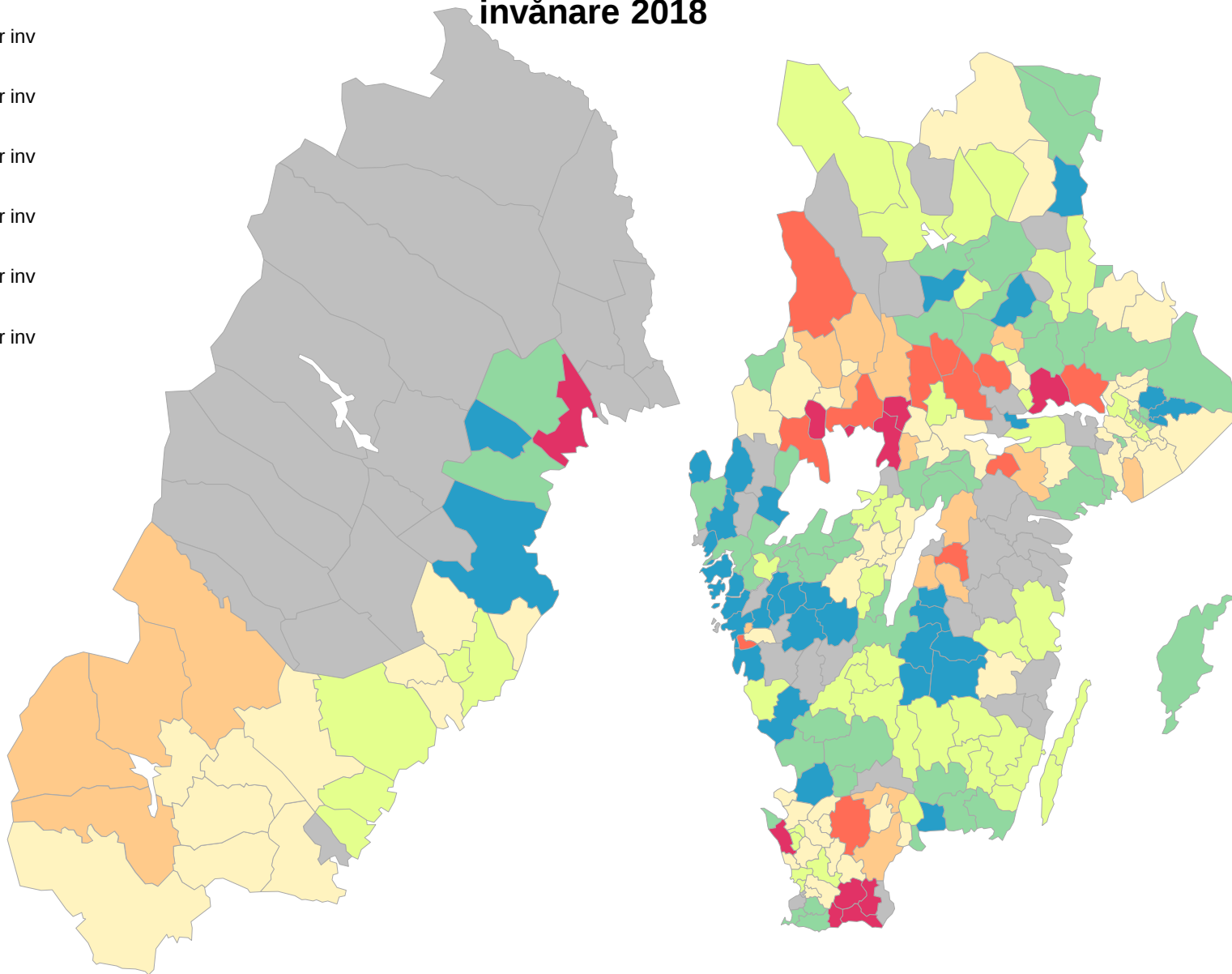
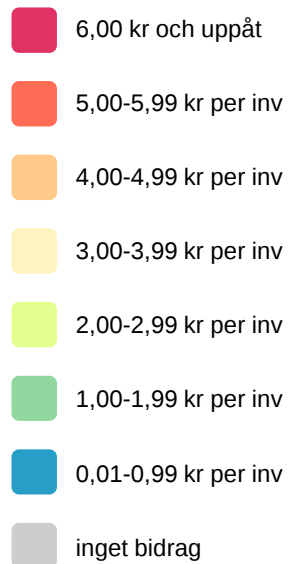
Att vara våldutsatt kvinna i en glesbygdskommun (studentrapport 2021, LTU)

Ett problem är att den våldutsatta kvinnan inte kan hitta något skyddat boende i den egna kommunen. Inte ovanligt därför att kvinnan blir kvar i sitt boende med den man som har utövat våld mot henne.

Samverkan mellan kommunerna skulle ge möjlighet för den våldutsatta kvinnan att flytta från den som utövar våld mot henne

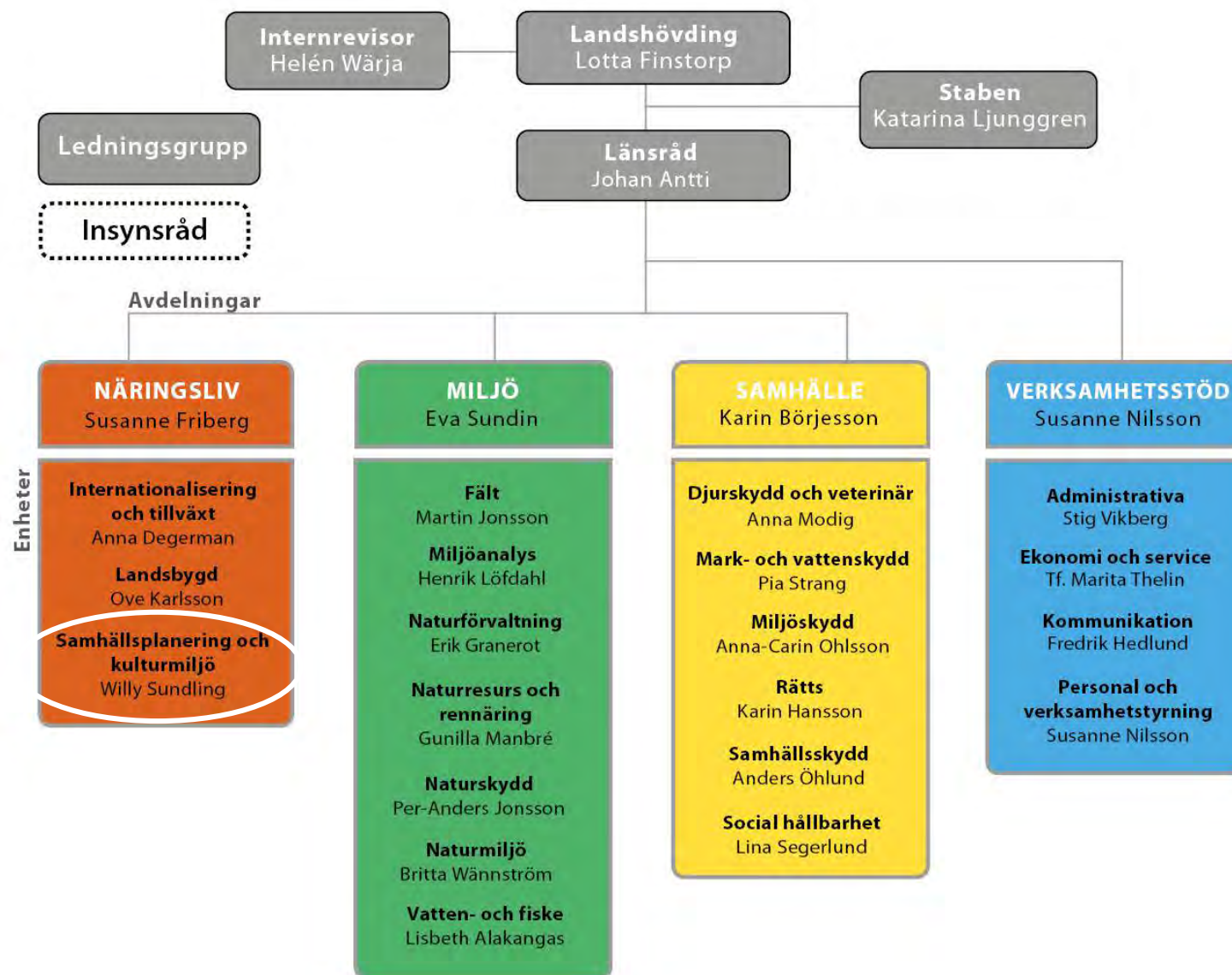

Kommunernas bidrag till Brottsofferjouren per invånare 2018

Länsstyrelsens organisation

Enheten för samhällsbyggnad och Kulturmiljö

- Blandat kompetens
- Tillsyn och vägledning
- Tvärsektoriell arbete - Intern och extern samverkan
- Omvärldsbevakning

Hälsofrämjande samhällsplanering

Myndighetsuppdrag

- Tillämpning av lagar och regler
- Utöva tillsyn och kontroll

Väglledning

- Kunskapsutbyte
- Lättillgängliga och användbara kunskapsunderlag

Inspiration

- PBL och kulturmiljö – 19/10 Boden, Älvsbyn och 20/10 Luleå
- Samhällsbyggnadsdagar 23 -25/11

Luleå Tekniska Universitet

*Agneta Larsson,
Institutionen för hälsovetenskap*

Trafikverket

*Stefan Karlsson,
Strategisk planerare*

TRAFIKVERKET

Trafikverket

2021-09-21

Nätverk Hälsöfrämjande samhällsplanering Norrbotten

Stefan Karlsson, Strategisk planerare

Trafikverkets arbete med hälsofrågor

- Transportpolitiska målen

Trafikverkets arbete med hälsofrågor

- Transportpolitiska målen
- Agenda 2030 (prop. om genomförande av Agenda 2030, antogs 2020-12-17)

Trafikverkets arbete med hälsofrågor

- Transportpolitiska målen
- Agenda 2030 (prop. om genomförande av Agenda 2030, antogs 2020-12-17)
- Propositioner, ex.vis ny infrastrukturprop. 2020/21:151
  - *"Närhet till t.ex. bostad, arbetsplats och service gör att det är enkelt att leva sitt vardagsliv och ta sig fram med hållbara transportmedel. För folkhälsan är ökat stillasittande ett hot som kan motverkas genom aktiv mobilitet, som att exempelvis på ett tryggt sätt kunna cykla och gå till skolan, arbetet eller till fritidsaktiviteter. Barnperspektivet bör beaktas vid planering och utveckling av transportsystemet"*

Trafikverkets arbete med hälsofrågor

- Transportpolitiska målen
- Agenda 2030 (prop. om genomförande av Agenda 2030, antogs 2020-12-17)
- Propositioner, ex.vis ny infrastrukturprop. 2020/21:151
  - *”Närhet till t.ex. bostad, arbetsplats och service gör att det är enkelt att leva sitt vardagsliv och ta sig fram med hållbara transportmedel. För folkhälsan är ökat stillasittande ett hot som kan motverkas genom aktiv mobilitet, som att exempelvis på ett tryggt sätt kunna cykla och gå till skolan, arbetet eller till fritidsaktiviteter. Barnperspektivet bör beaktas vid planering och utveckling av transportsystemet”*
- Uppdrag från regeringen, ex.vis leda eller medverka i olika frågeställningar relaterat till hälsa; regional utveckling, landsbygdsfrågor, långsiktiga infrastrukturplaner (nationell plan/länsplaner) etc.

Trafikverkets arbete med hälsofrågor

- Transportpolitiska målen
- Agenda 2030 (prop. om genomförande av Agenda 2030, antogs 2020-12-17)
- Propositioner, ex.vis ny infrastrukturprop. 2020/21:151
  - *”Närhet till t.ex. bostad, arbetsplats och service gör att det är enkelt att leva sitt vardagsliv och ta sig fram med hållbara transportmedel. För folkhälsan är ökat stillasittande ett hot som kan motverkas genom aktiv mobilitet, som att exempelvis på ett tryggt sätt kunna cykla och gå till skolan, arbetet eller till fritidsaktiviteter. Barnperspektivet bör beaktas vid planering och utveckling av transportsystemet”*
- Uppdrag från regeringen, ex.vis leda eller medverka i olika frågeställningar relaterat till hälsa; regional utveckling, landsbygdsfrågor, långsiktiga infrastrukturplaner (nationell plan/länsplaner) etc.
- Kontinuerliga uppdrag: statlig väghållningsmyndighet och ansvar för planering av statlig infrastruktur; remissinstans PBL etc.

Transportpolitiska målen

Ett övergripande transportpolitiskt mål

Övergripande mål

- Transportpolitikens övergripande mål är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet.

Konkretiseras i...

Funktionsmål (tillgänglighet)

- Funktionsmålet innebär att transportsystemets utformning, funktion och användning ska medverka till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet samt bidra till utvecklingskraft i hela landet. Transportsystemet ska vara jämställt, dvs. likvärdigt svara mot kvinnors respektive mäns transportbehov.

Hänsynsmål (säkerhet, miljö och hälsa)

- Hänsynsmålet innebär att transportsystemets utformning, funktion och användning ska anpassas till att ingen ska dödas eller skadas allvarligt, bidra till att det övergripande generationsmålet för miljö och miljö kvalitetsmålen nås samt bidra till ökad hälsa.

Ett hållbart samhälle

Transportsystemet

Trafikverket

Agenda 2030

Målbild 2030

Långsiktiga mål

Trafikverket – Målbild 2030

Tio prioriterade aspekter där transportsystemet har en avgörande betydelse för att nå det hållbara samhället 2030

Trafikverket – Målbild 2030

Tio prioriterade aspekter där transportsystemet har en avgörande betydelse för att nå det hållbara samhället 2030

Trafikverket – Målbild 2030

Tio prioriterade aspekter där transportsystemet har en avgörande betydelse för att nå det hållbara samhället 2030

Målbild 2030: Aktiv mobilitet

- *”Andelen färdsträcka med gång, cykel eller kollektivtrafik ska vara minst 25 % år 2025”*
(Målet för aktiv mobilitet baserar sig på det nationella mål som beslutades av Regeringen våren 2018; att minst 25 procent av alla persontransporter ska ske med gång-, cykel- och kollektivtrafik år 2025, uttryckt i personkilometer.)

Målbild 2030

Finns i butiken, [publikationsnummer 2019:187](#)

”Agenda 2030 trycker också på att mål behöver hanteras integrerat, vilket innebär att vi behöver bli bättre på att hantera fler mål som berör transportsystemet samtidigt”

”Transportsystemet är en del av samhället. Därför kan inte ett hållbart transportsystem definieras, men vi kan försöka definiera transportsystemet i ett hållbart samhälle. Det är också större fokus på de mest utsatta, vilket innebär att några grupper blir dimensionerande för hela systemet”

RAPPORT Tillgänglighet i ett hållbart samhälle – Målbild 2030

Reviderad oktober 2019

Trafikverket – 19 strategiska långsiktiga mål

Syftet med (de 19) långsiktiga målen för Trafikverket:

- Inriktning på lång sikt för infrastrukturplaneringen
- Vägledning till mer kortsiktiga mål i verksamhetsplaneringen
- Inspirera olika projektmål och åtgärdsvalsstudier
- Stimulera till innovation

Målen är satta för hela transportsystemet, vilket betyder att det krävs en bred åtgärdsarsenal och samarbete från flera olika aktörer för att nå målen.

<https://www.youtube.com/watch?v=MnCG3IAblvk> – Måldirektör Maria Krafft om de långsiktiga målen.

Trafikverkets arbete med hälsofrågor

- Forskning och utveckling, (exempel)
  - [Innovationsupphandling Aktivt resande](#) (bl.a. Ny mobilitetsstandard, Skellefteå kommun)
  - [Forsknings- och innovationsplan](#) (2021-2026), med teman som
    - Mer användbar trafikinformation och säkrare prognoser
    - Framtidens tillgänglighet i stad och land
    - Stärkt samverkan i samhällsutvecklingen och utvecklade digitala beslutsstöd

Trafikverkets arbete med hälsofrågor

- Forskning och utveckling, (exempel)
  - [Innovationsupphandling Aktivt resande](#) (bl.a. Ny mobilitetsstandard, Skellefteå kommun)
  - [Forsknings- och innovationsplan](#) (2021-2026), med teman som
    - Mer användbar trafikinformation och säkrare prognoser
    - Framtidens tillgänglighet i stad och land
    - Stärkt samverkan i samhällsutvecklingen och utvecklade digitala beslutsstöd
- Trafikverket ordförande i Nationella cykelrådet
  - [”... så jobbar vi med/...attraktiv, smidig och säker cykling”](#)
  - Cykelbokslut vartannat år

Trafikverkets arbete med hälsofrågor

- Forskning och utveckling, (exempel)
  - [Innovationsupphandling Aktivt resande](#) (bl.a. Ny mobilitetsstandard, Skellefteå kommun)
  - [Forsknings- och innovationsplan](#) (2021-2026), med teman som
    - Mer användbar trafikinformation och säkrare prognoser
    - Framtidens tillgänglighet i stad och land
    - Stärkt samverkan i samhällsutvecklingen och utvecklade digitala beslutsstöd
- Trafikverket ordförande i Nationella cykelrådet
  - [”... så jobbar vi med/...attraktiv, smidig och säker cykling”](#)
  - Cykelbokslut vartannat år
- [Hälsa i samhällsplaneringen](#), ex.vis
  - ”Folkhälsa”
  - Suicidprevention
  - MKN – miljökvalitetsnormer
  - Farliga ämnen

Vad gör Trafikverket regionalt?

Vad gör Trafikverket regionalt?

- Börjat ta steg framåt när det gäller att ta in "behov" för cykel/oskyddade trafikanter i ett bredare perspektiv:

Vad gör Trafikverket regionalt?

- Börjat ta steg framåt när det gäller att ta in "behov" för cykel/oskyddade trafikanter i ett bredare perspektiv:
  - börjat se det vidare än "enbart" arbetspendling och barns skolvägar, del i social hållbarhet
"Rekreations- och fritidscyklning skapar nya förutsättningar för städernas, men framför allt för landsbygdens näringslivsutveckling." (ur Nationella cykelstrategin, 2017)

Vad gör Trafikverket regionalt?

- Börjat ta steg framåt när det gäller att ta in "behov" för cykel/oskyddade trafikanter i ett bredare perspektiv:
  - börjat se det vidare än "enbart" arbetspendling och barns skolvägar, del i social hållbarhet
"Rekreations- och fritidscyklning skapar nya förutsättningar för städernas, men framför allt för landsbygdens näringslivsutveckling." (ur Nationella cykelstrategin, 2017)
  - identifierat sannolika behov/anspråk, ex.vis hur ser det ut i små genomfarter och randbebyggelse?

Vad gör Trafikverket regionalt?

- Börjat ta steg framåt när det gäller att ta in "behov" för cykel/oskyddade trafikanter i ett bredare perspektiv:
  - börjat se det vidare än "enbart" arbetspendling och barns skolvägar, del i social hållbarhet
"Rekreations- och fritidscyklning skapar nya förutsättningar för städernas, men framför allt för landsbygdens näringslivsutveckling." (ur Nationella cykelstrategin, 2017)
  - identifierat sannolika behov/anspråk, ex.vis hur ser det ut i små genomfarter och randbebyggelse?
  - inventering av övergångsställen, vilka behöver förbättras, vilka bör tas bort?

Vad gör Trafikverket regionalt?

- Börjat ta steg framåt när det gäller att ta in "behov" för cykel/oskyddade trafikanter i ett bredare perspektiv:
  - börjat se det vidare än "enbart" arbetspendling och barns skolvägar, del i social hållbarhet
"Rekreations- och fritidscyklning skapar nya förutsättningar för städernas, men framför allt för landsbygdens näringslivsutveckling." (ur Nationella cykelstrategin, 2017)
  - identifierat sannolika behov/anspråk, ex.vis hur ser det ut i små genomfarter och randbebyggelse?
  - inventering av övergångsställen, vilka behöver förbättras, vilka bör tas bort?
  - Agenda 2030: *"genomförandet av agendan ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför"*

Vad gör Trafikverket regionalt?

- Börjat ta steg framåt när det gäller att ta in "behov" för cykel/oskyddade trafikanter i ett bredare perspektiv:
  - börjat se det vidare än "enbart" arbetspendling och barns skolvägar, del i social hållbarhet
"Rekreations- och fritidscyklning skapar nya förutsättningar för städernas, men framför allt för landsbygdens näringslivsutveckling." (ur Nationella cykelstrategin, 2017)
  - identifierat sannolika behov/anspråk, ex.vis hur ser det ut i små genomfarter och randbebyggelse?
  - inventering av övergångsställen, vilka behöver förbättras, vilka bör tas bort?
  - Agenda 2030: *"genomförandet av agendan ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför"*
- Förhålla sig till nationella strategier och inriktningar

Vad gör Trafikverket regionalt?

- Börjat ta steg framåt när det gäller att ta in "behov" för cykel/oskyddade trafikanter i ett bredare perspektiv:
  - börjat se det vidare än "enbart" arbetspendling och barns skolvägar, del i social hållbarhet
"Rekreations- och fritidscyklning skapar nya förutsättningar för städernas, men framför allt för landsbygdens näringslivsutveckling." (ur Nationella cykelstrategin, 2017)
  - identifierat sannolika behov/anspråk, ex.vis hur ser det ut i små genomfarter och randbebyggelse?
  - inventering av övergångsställen, vilka behöver förbättras, vilka bör tas bort?
  - Agenda 2030: *"genomförandet av agendan ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför"*
- Förhålla sig till nationella strategier och inriktningar
- Dock inte lätt att i praktiken att kunna hitta finansiering för alla åtgärder som behövs.

Intressanta frågeställningar

- Hur samverka för gemensamt ansvar och för att få pengarna att räcka längre, kopplat till ansvar för medborgarna? Samverkan stat/kommun; kostnadseffektiva lösningar (bymiljöväg, sommarcykelväg, passager, till/från hållplats etc)
- Utmaningar hos oss i norra Sverige; stor yta, liten befolkning, lågtrafikerat, rörelsemönster hos barn i stad/landsbygd, trygghet i genomfarter (vägar med flera funktioner), konsekvenser av strukturomvandling i samhället (skolor; idrott/fritidssysselsättning, kultur, handel etc.)
- Hur beakta och stödja det rörliga friluftslivet, ex.vis barriärer från väg och järnväg?
- Hälsotal (ohälsotal) och upplevd ohälsa/otrygghet i olika befolkningsgrupper; belysning och separering för oskyddade
- Sambandet hälsa och väl gestaltade miljöer/livsmiljöer/trafikmiljöer... *"Anläggningarna ska präglas av god arkitektur, det vill säga en genomarbetad utformning som samspelar med landskapet och människorna som rör sig i det"* (Trafikverkets arkitekturpolicy)
- Mål i ex.vis RUS om ökad aktiv mobilitet?
- Skillnader stad/landsbygd

Hur kan Trafikverket regionalt stödja aktörer?

- Lyssna och ta in behov

Hur kan Trafikverket regionalt stödja aktörer?

- Lyssna och ta in behov
- Vi försöker se frågan "i ett system"
  - Trafikstrategier ("trafikstrategiskt tänk") i kommunal och regional planering
    - för att koppla till strategiskt tänkande och långsiktigt inriktningar
    - vilka underlag behövs och behöver kombineras för att se "helheten"?
    - politisk förankring

Hur kan Trafikverket regionalt stödja aktörer?

- Lyssna och ta in behov
- Vi försöker se frågan "i ett system"
  - Trafikstrategier ("trafikstrategiskt tänk") i kommunal och regional planering
    - för att koppla till strategiskt tänkande och långsiktigt inriktningar
    - vilka underlag behövs och behöver kombineras för att se "helheten"?
    - politisk förankring
- Statlig medfinansiering till regionala kollektivtrafikanläggningar, trafiksäkerhet och miljö ([länk](#) till Trafikverkets hemsida)

Hur kan Trafikverket regionalt stödja aktörer?

- Lyssna och ta in behov
- Vi försöker se frågan "i ett system"
  - Trafikstrategier ("trafikstrategiskt tänk") i kommunal och regional planering
    - för att koppla till strategiskt tänkande och långsiktigt inriktningar
    - vilka underlag behövs och behöver kombineras för att se "helheten"?
    - politisk förankring
- Statlig medfinansiering till regionala kollektivtrafikanläggningar, trafiksäkerhet och miljö ([länk](#) till Trafikverkets hemsida)
- Statsmiljöavtal ([länk](#) till Trafikverkets hemsida)

Hur kan Trafikverket regionalt stödja aktörer?

- Lyssna och ta in behov
- Vi försöker se frågan "i ett system"
  - Trafikstrategier ("trafikstrategiskt tänk") i kommunal och regional planering
    - för att koppla till strategiskt tänkande och långsiktigt inriktningar
    - vilka underlag behövs och behöver kombineras för att se "helheten"?
    - politisk förankring
- Statlig medfinansiering till regionala kollektivtrafikanläggningar, trafiksäkerhet och miljö ([länk](#) till Trafikverkets hemsida)
- Statsmiljöavtal ([länk](#) till Trafikverkets hemsida)
- Stödja med underlag

Hur kan Trafikverket regionalt stödja aktörer?

- Lyssna och ta in behov
- Vi försöker se frågan "i ett system"
  - Trafikstrategier ("trafikstrategiskt tänk") i kommunal och regional planering
    - för att koppla till strategiskt tänkande och långsiktigt inriktningar
    - vilka underlag behövs och behöver kombineras för att se "helheten"?
    - politisk förankring
- Statlig medfinansiering till regionala kollektivtrafikanläggningar, trafiksäkerhet och miljö ([länk](#) till Trafikverkets hemsida)
- Statsmiljöavtal ([länk](#) till Trafikverkets hemsida)
- Stödja med underlag
- Kommuner, primär kontakt samhällsplanerare/(åtgärdsplanerare); regionalt, primär kontakt strategiska planerare

Tack...

Kontaktuppgifter till mig

stefan.karlsson@trafikverket.se

Direkt: +46 10-123 62 03

Mobil: 070-321 54 52

Piteå kommun

*Anna Stamblewski,
Samhällsutvecklare Social hållbarhet*

Hur vi integrerar social hållbarhet i samhällsplaneringen i Piteå

Nätverksträff Hälsofrämjande samhällsplanering
21 september 2021

Anna Stamblewski, Samhällsutvecklare för social hållbarhet
Samhällsbyggnad

Piteå kommun

Innehåll

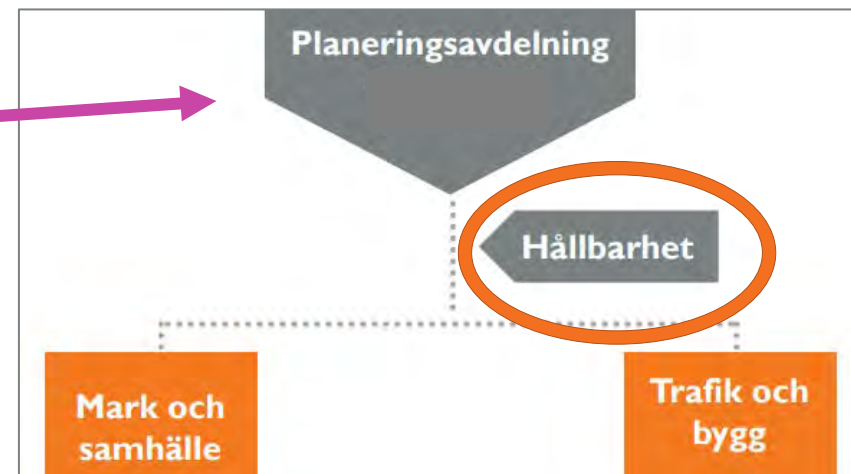
- Organisation
- Varför social hållbarhet?
- Kommunal styrning
- Arbetsprocesser
- Metod och verktyg
- Hur har det gått då?

Piteå kommun

Organisation Samhällsbyggnad

Piteå kommun

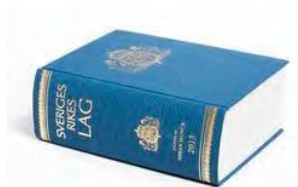
Varför?

Borgmästaravtalet
för Klimat och Energi

Piteå kommun

SVERIGES RIKSDAG

REGION NORRBOTTEN

Kommunalt övergripande mål

”Samhällsbyggnad ska utgå från social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet”

Social hållbarhet i Piteå

”

Ett samhälle som är socialt hållbart har människornas behov och förutsättningar i centrum där alla har samma möjligheter att ta del av det goda samhället.

Samhället vilar på en demokratisk värdegrund där mångfald, hälsa, delaktighet och trygghet är i fokus.

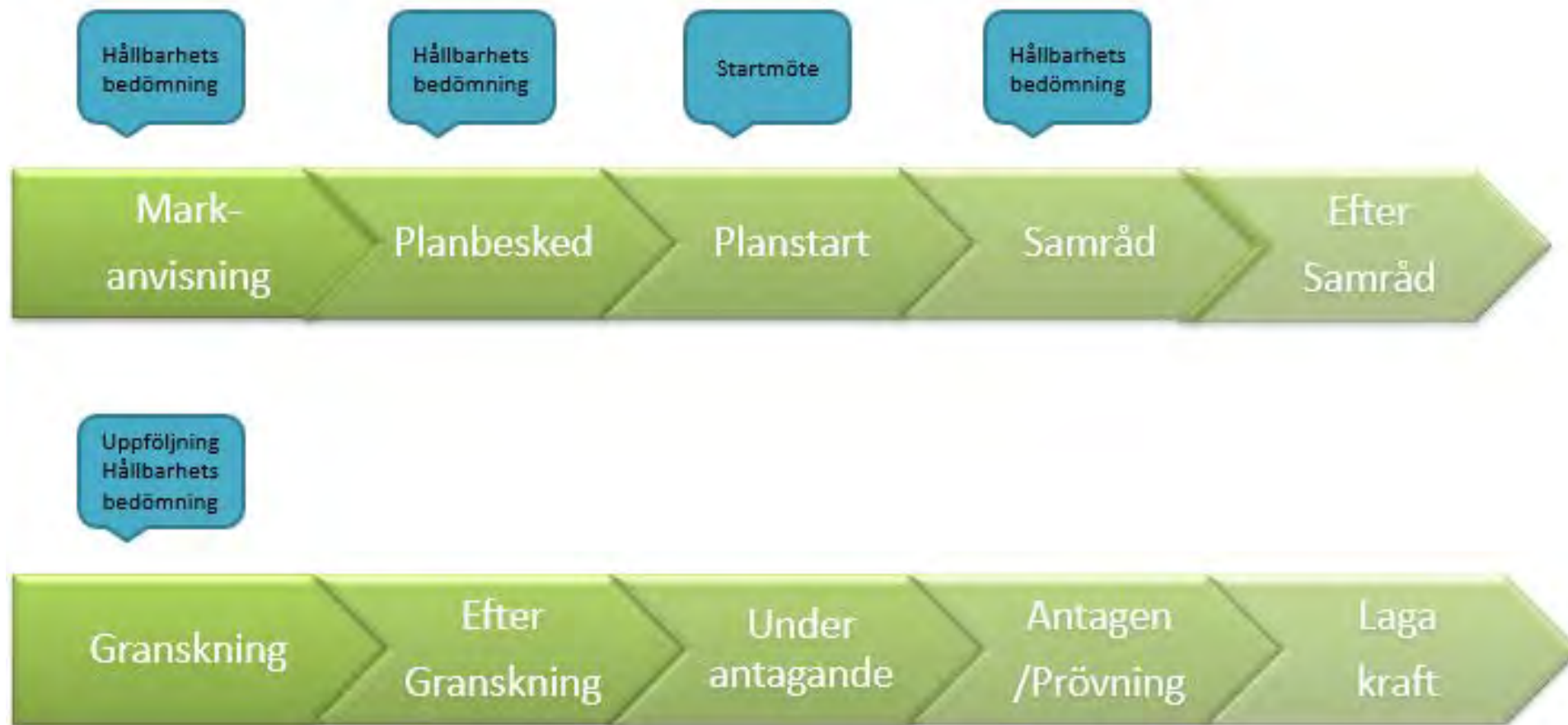
Piteå kommun

Piteås inriktningar för social hållbarhet

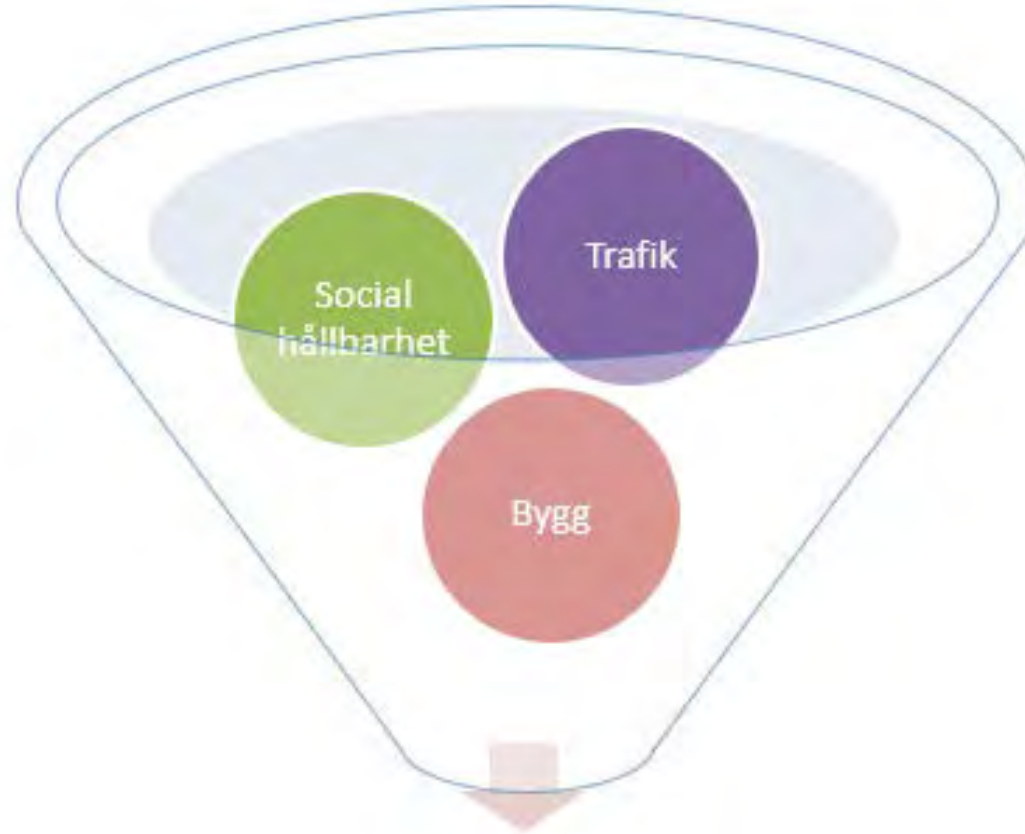

Planprocess

Projektprocess

Ex: ÖP/FÖP/Planprogram/Stads- och landsbygdsutveckling/
Komplexa projekt/"Egna projekt"

Metod och verktyg

Ingår i arbets-/projektgrupper inom samhällsplanering och fysisk planering.

Framtagna verktyg används:

- Hållbarhetsbedömning
- Konsekvensbedömning
- Broschyr till exploatörer "Vill du vara med och bygga.."

Nytt verktyg är framtaget:

- Barnkonsekvensanalys

Piteå kommuns hemsida: [Så jobbar vi med hållbarhet](#)

Underlag

- Medborgardialoger
- Undersökningar och statistik
- Kartläggningar och inventeringar
- Sociotopkartering
- Trygghets- och tillgänglighetsvandringar
- Tillgänglighetsgranskning av sakkunnig

Hur har det gått då?

Genomslag / Utfall / Resultat – några positiva exempel

- Fokus på social hållbarhet inom olika "ärenden"
- Sociala åtgärder i FÖP:ar: skydda skolskogar, utveckla lekplatser och kollektivtrafik mm
- Planprogram för grönområde med försiktig exploatering (samrådshandling)
- Kartläggning av Piteås sociala landskap påverkar hur vi planerar ny stadsdel
- Undanröjer hinder och bygger för ökad tillgänglighet och trygghet
- Påverkar utfall av planbesked
- Ny grön park i skolområde planeras
- Industriområde på skolområde rivs
- Bygger årligen ut vårt gång- och cykelvägnet minst 1 km

Hur har det gått då?

Framgångsfaktorer

- Tillträde till arbets- och projektgrupper
- Tätt samarbete med Stadsarkitekt, Samhällsutvecklare för ekologisk hållbarhet och Projektledare – bär varandras frågor
- Framtagande av verktyg – ett lärande
- Kompetens inom båda kunskapsområdena; Folkhälsa och Byggd miljö
- Tilldelade statliga medel

Utmaningar

- Att få ett gehör och genomslag
- Andra intressen konkurrerar
- Olika syn på lösningar
- Dilemman – ibland svårt att göra alla nöjda, perspektiv står mot varandra
- Stuprör och långa ledningar

Piteå kommun

**Tack för mig
och tack för
att ni kämpar
på därute**

Projektet Naturaktivitet på recept

*Victoria Bystedt,
Friluftslivssamordnare Länsstyrelsen*

Nej, ni får ingen
medicin - ut i
trädgården med
er bara!

Redan dom gamla grekerna...

- Gilgamesh-eposet 5 000 år sedan – finner tröst och kraft i naturen
- Hippokrates ca 400 f.Kr. – samband miljö och individens hälsa, anläggning av hälsoträdgårdar
- Utveckling av naturturism i Sverige på 1800-talet
- 1900-talet ny teknik och medicin, glömde naturen

Friluftsliv och naturkontakt kan ge flera hälsovinster

- Reducera stress
- Stärka den kognitiva förmågan
- Förbättra den psykiska hälsan
- Underlätta social interaktion
- Främja fysisk aktivitet

Källa: Friluftslivets betydelse för människors hälsa och välbefinnande, Folkhälsomyndigheten 2018

Foto: Victoria Bystedt

Fysiologiska effekter

4-5 minuter i naturen räcker för att

- Sänka puls och blodtryck
- Minska mängden stresshormoner i blodet

Källa: Norling & Larsson, 2004 "Ett gott och friskare liv som äldre – för en aktiv livsstil i natur och trädgård"

Länsstyrelsen
Norrbotten

Foto: Jörgen Naalisvaara

Fysiologiska effekter av promenader och vistelse i naturen

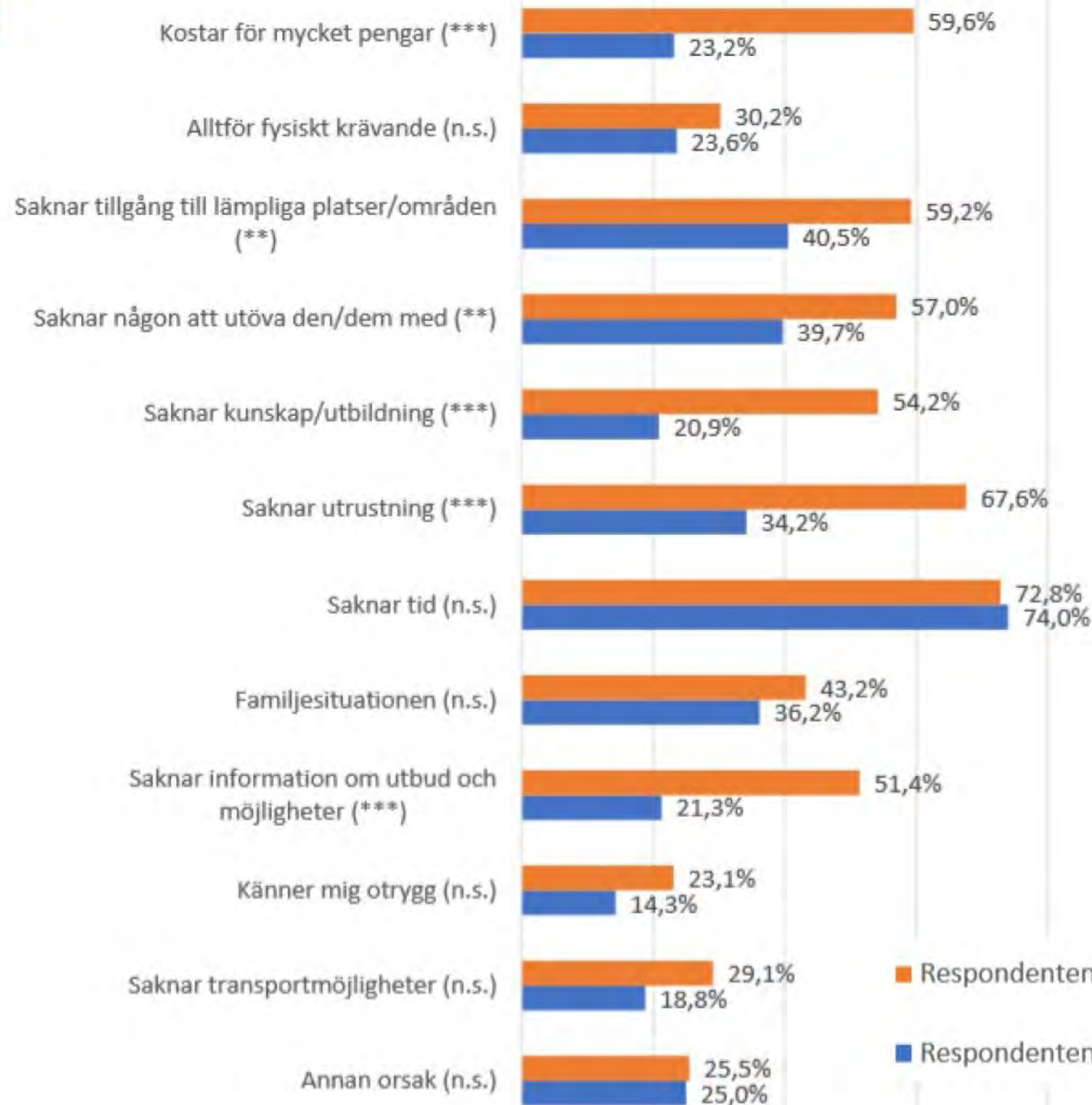
Promenader i naturen vs promenader i tätbebyggt område samt avkoppling i trädgård vs avkoppling inomhus

- Mer positiva
- Mindre aggressiva
- Bättre koncentrationsförmåga
- Lägre blodtryck

Källa: Hartig, Mang & Evans 1991, Hartig m fl 2003, Ottosson & Grahn 2005

Länsstyrelsen
Norrbotten

Upplevelser av olika hinder för friluftsliv

Källa: Friluftsliv 2018 Nationell undersökning av svenska folkets friluftsvanor, Naturvårdsverket, Rapport 6887/2019

Respondenten, dess far och/eller mor växte upp i land utanför Europa

Respondenten, dess far och mor växte upp i Europa

Länsstyrelsen
Norrbotten

Skillnader mellan grupper gällande utövande av friluftsliv

Grupper med störst andel friluftsaaktiva

- Yngre barn samt åldersgruppen 45–64 år
- Kvinnor 16–64-år
- Män 65 år och äldre
- Eftergymnasialt utbildade
- Hög inkomst
- Ingen funktionsnedsättning
- Uppväxt i Europa
- Boende på landsbygden
- Hemmavarande barn <16 år

Grupper med lägst andel friluftsaaktiva

- Åldersgruppen 16–24 år, 25-44 och 65+
- Män 16–64 år
- Kvinnor 65 år och äldre
- Förgymnasialt utbildade
- Låg inkomst
- Med funktionsnedsättning
- Uppväxt utanför Europa*
- Boende i storstäder och förortskommuner
- Inga hemmavarande barn

* Inkluderar även respondenter vars far eller mor växt upp utanför Europa

Källa: SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden/EU-Statistics on Income and Living Conditions (baserat på samlad statistik för åren 2008–2014 (*2012–2014) samt Friluftsliv 2018 - Nationell undersökning av svenska folkets friluftsvanor, Naturvårdsverkets rapport 6887/2019.

Länsstyrelsen
Norrbotten

Naturaktivitet på recept enligt FaR®-metoden

– pilotprojekt för framtagande av promenadslingor och rogivande platser i naturen för fysisk och psykisk hälsa i Norrbottens län

Victoria Bystedt, friluftslivssamordnare, Länsstyrelsen i Norrbottens län

Länsstyrelsen
Norrbotten

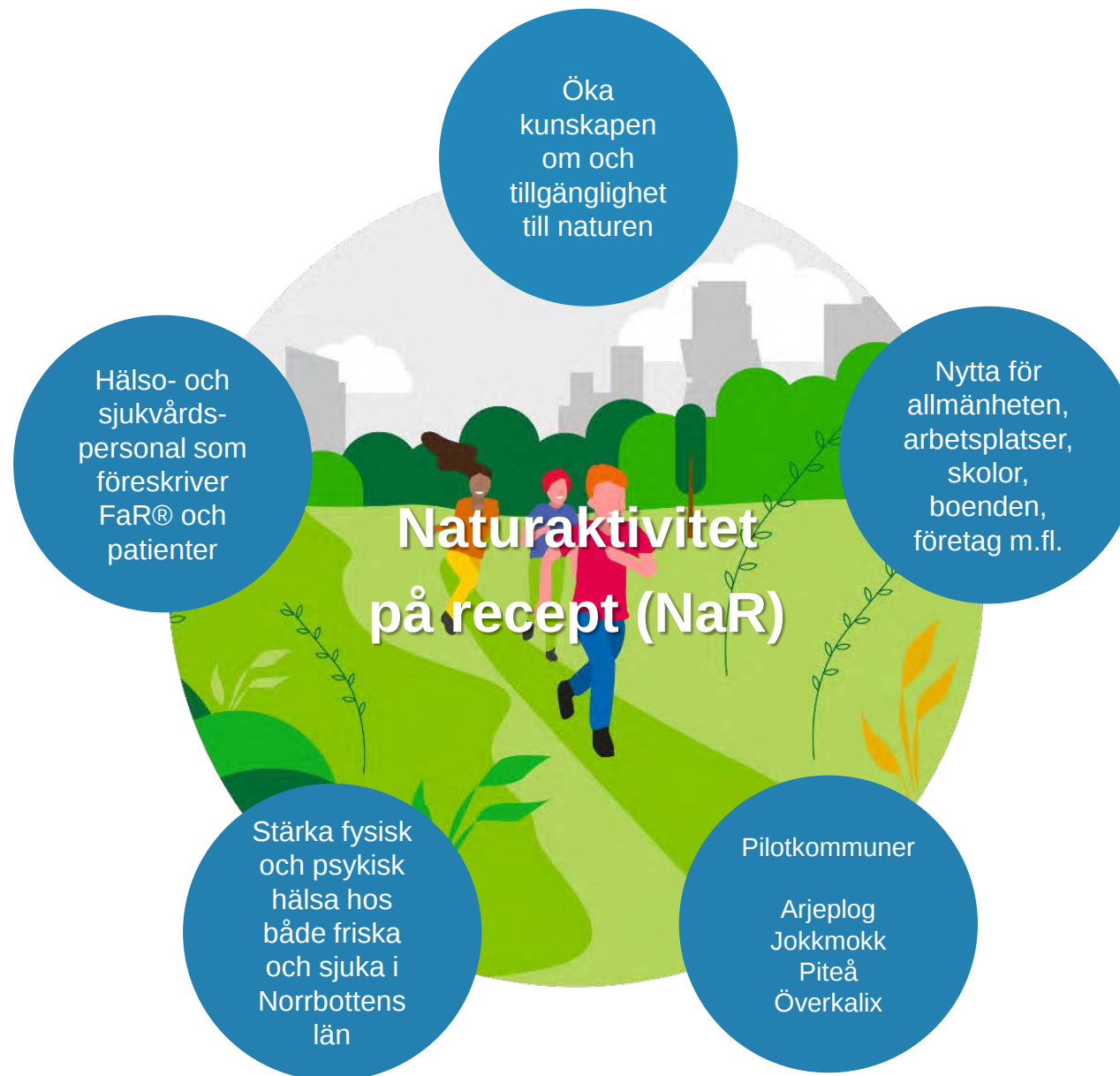

REGION NORRBOTTEN

Bakgrund till projektet

- Riksdagens mål om friluftsliv för god folkhälsa: skapa goda förutsättningar så att människor kan vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet.
- Nationellt folkhälsomål: skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen
- Norrbottens folkhälsostrategi
- FaR®-metoden (fysisk aktivitet på recept) har använts av Region Norrbotten sedan 2006
- Promenader är en vanlig ordinerad aktivitet
- Pilotprojekt i Västernorrland

ALNESKOGEN

Längd: 1,3 km / 2,8 km

Svårighetsgrad: Blå och Röd

Koordinater till parkering:

63.265522, 18.772232

Naturreseptatet Alneskogen är ett skogsområde på udden Bonäset. Det finns flera stigar att vandra och närheten till havet ger fina rastplatser.

Med utgångspunkt från parkeringen kan du vandra antingen en lättare runda på 1,3 kilometer, eller en lite mer kuperad runda på 2,8 kilometer. Den lättare rundan går längs skogsstigar runt i reservatet samt en sträcka längs asfalterad promenadväg för att komma tillbaka till startpunkten. Att gå ut till vindskyddet vid vattnet är en avstickare på tvåhundra meter. Här är det fint att fika. En annan fin rastplats, speciellt vid soligt väder, är att fortsätta ytterligare hundra meter förbi vindskyddet ut på klipporna.

För att gå den längre, röda rundan kan du gå stigen bakom vindskyddet ut till vägen. Sedan följer du Bonäsvägen bort till Södra Skepparvägen, som du följer upp på höjden till korsningen med Kompassvägen. Där går en stig in mellan träden och du kommer ut på fina hållmarker. Mellan träden skymtar lite utsikt ner mot fjärden. Stigen över klippställarna är lite otydlig, men går du över klipporna norrut så hittar du snart stigen som går ner. Du kommer ner vid parkeringen.

Reservatets parkering ligger vid Järvedsvägen. Inne i reservatet är det inte tillåtet att parkera utan handikapptillstånd. Här finns ett dass och en grillplats. Dessa passerar du när du promenerar den blå rundan. Busshållplats finns på Bonäsvägen och heter Alneskogen.

Exempel från pilotprojektet "Friluftsliv på recept" i Västernorrland.

Befintliga slingor/områden

Lättframkomligt

Lätt att hitta

Slingor som går att nyttja även vintertid

3-5 slingor per kommun

Länsstyrelsen
Norrbotten

Mer utmanande alternativ...

Platser för avkoppling och psykisk återhämtning

Tätortsnära

Platser som man kan ta sig till
med buss, bil, färdtjänst eller
cykel

Länsstyrelsen
Norrbotten

Den norrbottniska naturen har stor potential att bidra till bättre folkhälsa i Norrbotten!

- Enkelt, kostnadsfritt, nära
- Ökat intresse för natur och friluftsliv under Corona-pandemin
- Kartläggning av natur friluftsliv samt framtagande av friluftspaner pågår i flera kommuner i länet

Uppföljning av friluftslivsmålet

Friluftsliv för god folkhälsa

Riksdagens mål om friluftsliv för god folkhälsa handlar om att skapa goda förutsättningar så att människor kan vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet.

Insatser som behövs:

- Det är angeläget att tydliggöra friluftslivet som samhällsintresse och relatera det till andra samhällsnyttor.
- Ett tvärsektoriellt och strategiskt arbete där friluftslivet ges utrymme och ses som en resurs kan bidra till en bättre folkhälsa och minska skillnader i hälsa mellan olika grupper i befolkningen.
- En ökad medvetenhet behövs kring potentialen av det vardagsnära friluftslivet. Samhällsplaneringen har en betydande roll för att skapa de rätta förutsättningarna till en lättillgänglig natur. Barnperspektivet behöver särskilt beaktas.
- Forskning av god kvalitet om naturvistelsens påverkan på människors hälsa bör stärkas. Ett fortsatt utvecklingsarbete behövs för att få kunskap om människors tillgång och tillgänglighet till vardags- och bostadsnära naturområden.

Källa: Uppföljning av målen för friluftspolitiken 2019, Naturvårdsverkets rapport 6904/2019. Folkhälsomyndigheten ansvarar för uppföljningen.

**Samverkan och en medveten
samhällsplanering ger
förutsättningar för ett
hållbart friluftsliv.**

Länsstyrelsen
Norrbotten

Tack för att ni lyssnade!

Har ni frågor om NaR-projektet? Kontakta oss!

Victoria Bystedt, victoria.bystedt@lansstyrelsen.se, 010-225 54 29, 070-605 62 53

Margareta Eriksson, margareta.eriksson@norrboten.se, 0920-28 41 80, 070-668 41 01

Länsstyrelsen
Norrbotten

Region Norrbotten

Lizah Lund, Regional utveckling
Joanna Hansson, Regionstab

Region Norrbotten

Regionalt utvecklingsansvar

- Finansiär projektstöd och företagsstöd
- Regional transportplanering
- Regional utvecklingsstrategi
- Samordning och samverkan ex. detta nätverk!
- Påverkansarbete

<https://utvecklanorrbotten.se/>

Folkhälsa

- Sammanställer folkhälsostatistik på kommunnivå
- [kommunblad-kalix_2018.pdf](#)
[\(norrbotten.se\)](#)
- Samverkar och främjar

Regional utvecklingsstrategi; Hög livskvalitet i attraktiva livsmiljöer

Fysisk planering på
kommunal och regional nivå

Alltid med hållbarhet,
jämnställdhet, jämlikhet och
mångfald i fokus

God, jämlik och jämställd
hälsa

Främja genomförandet av
Agenda 2030

Arkitektur, form och design
ska bidra till ett hållbart,
jämnt och mindre
segregerat samhälle med
omsorgsfullt gestaltade
livsmiljöer

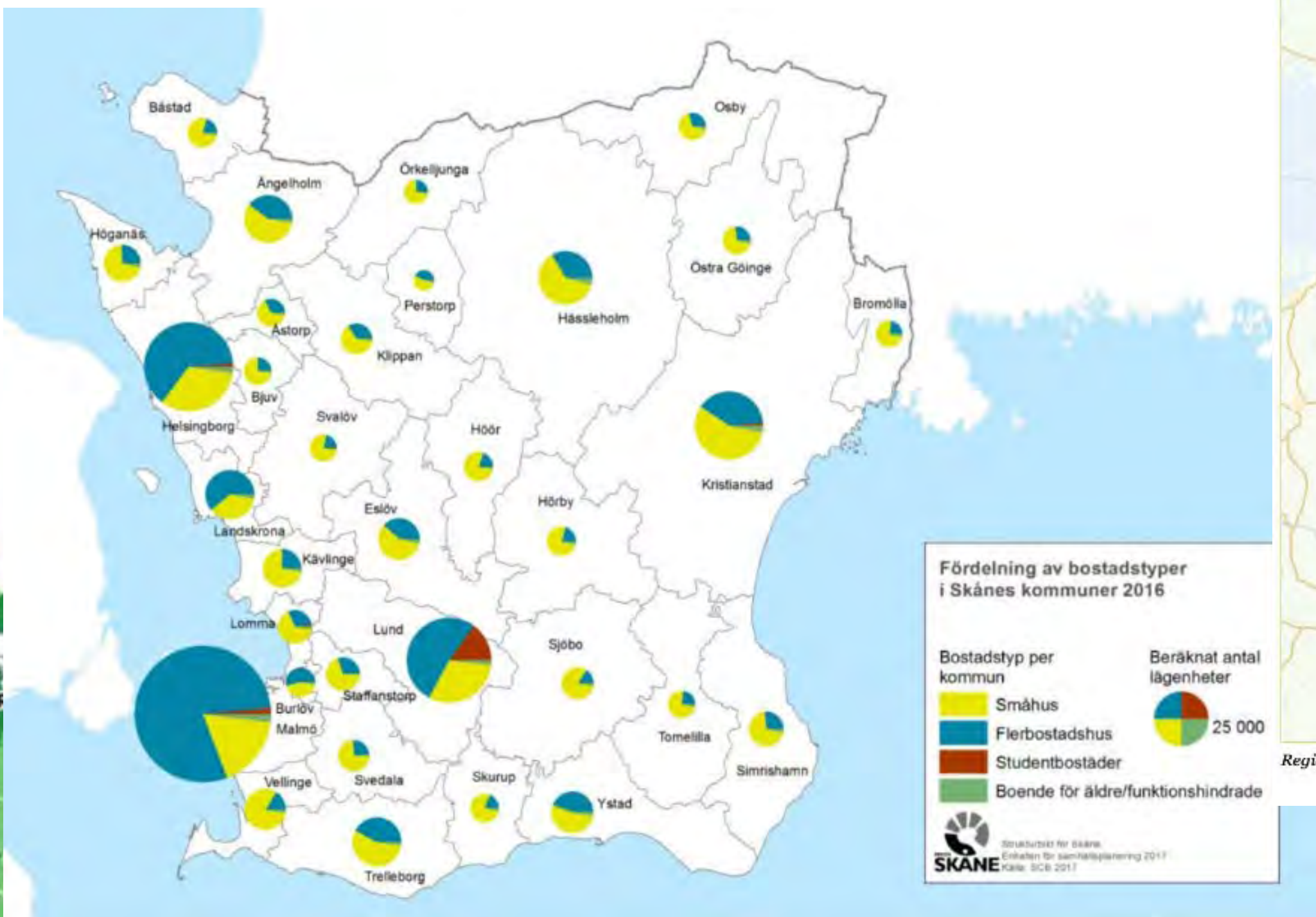
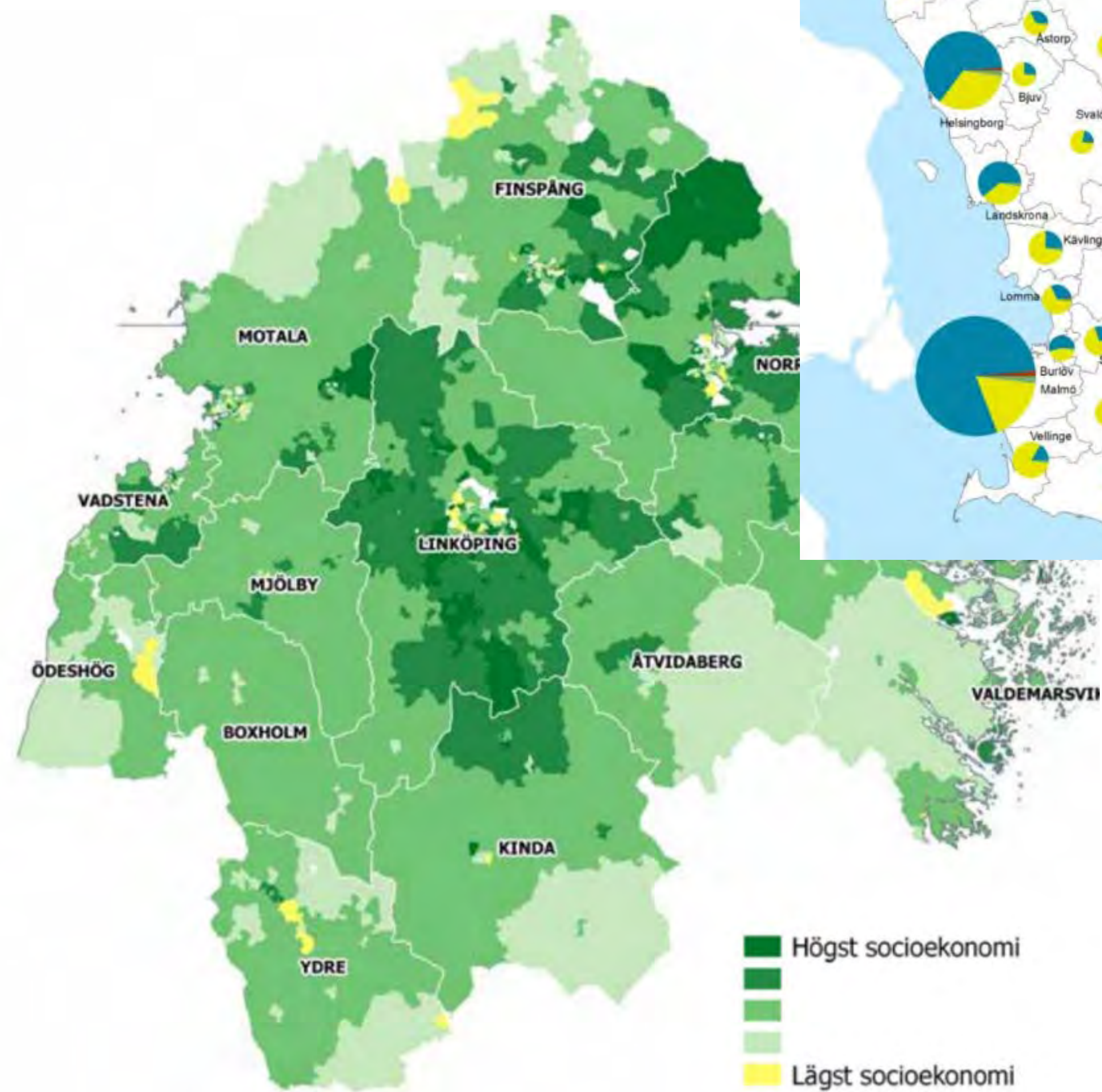
Att kunna röra sig tryggt och
fritt är viktigt för
norrbottningarnas
välbefinnande

Skapa metoder för
samverkan, samordning och
samhandling kring
mellankommunala frågor
mellan kommun, region och
stat

Stimulera dialog om hur den
fysiska planeringen och
andra utvecklingsinsatser
kan bidra till ett ökat
samspel mellan länets
tätorter och landsbygder

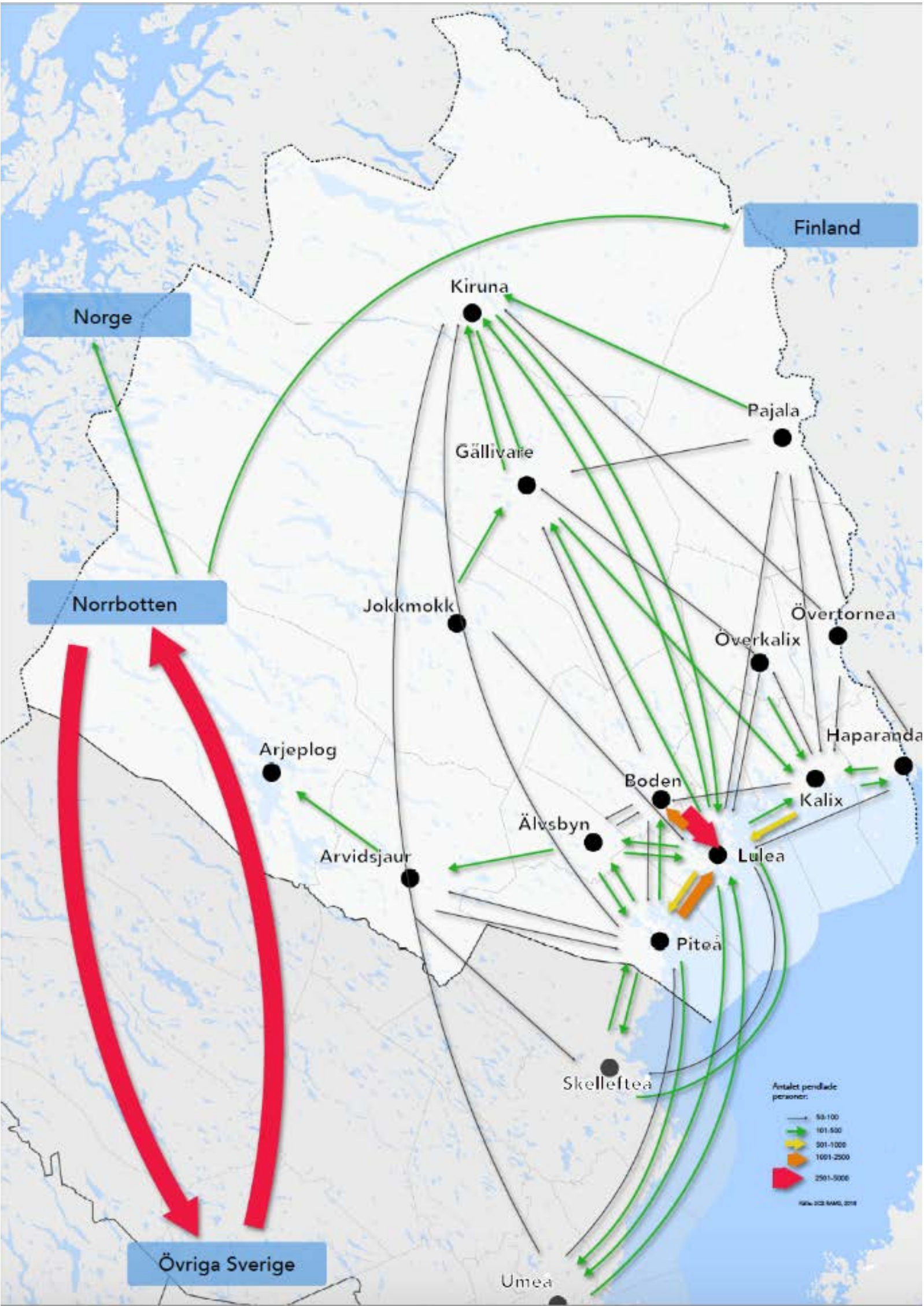
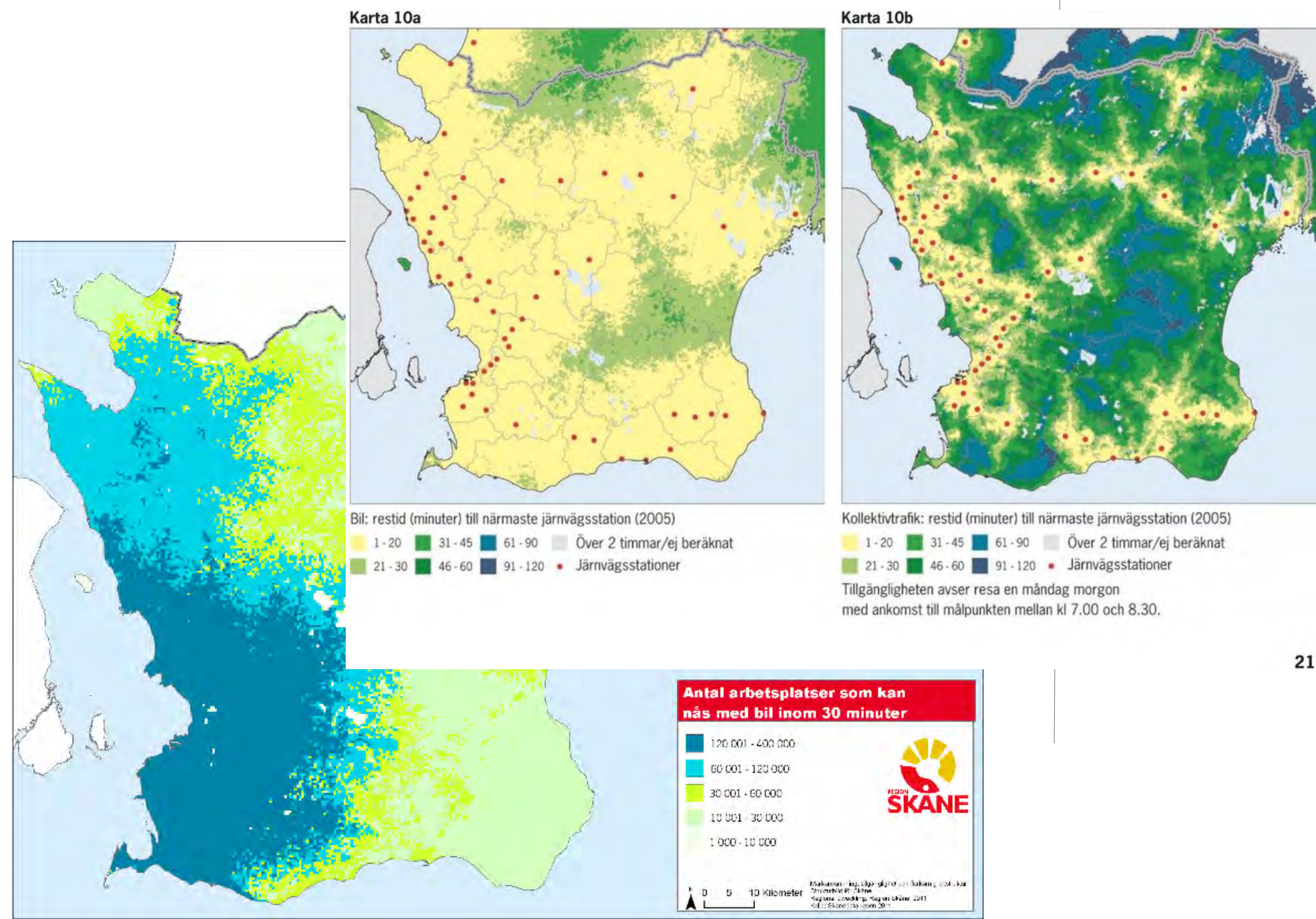

Tar fram Strukturbilder för Norrbotten som förmedlar kunskap om regionen på ett visuellt sätt...

...och används för att kommunicera funktionella regionala samband som har betydelse för hållbar regional utveckling.

Planeringsunderlag

Norrbottens kommuner

Johan Hörnemalm, Innovation & hållbar utveckling

PRESENTATION 2021-09-21

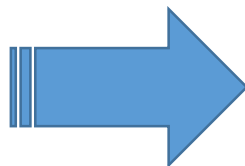
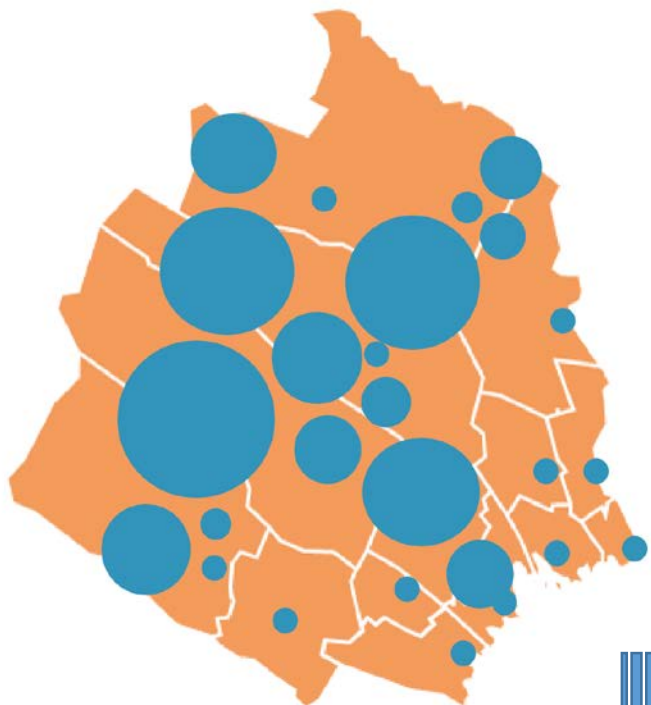
NÄTVERKSTRÄFF: HÄLSOFRÄMJANDE SAMHÄLLSPLANERING

JOHAN HÖRNEMALM, NORRBOTTENS KOMMUNER
VETENSKAPLIG LEDARE, INNOVATION & HÅLLBAR UTVECKLING (FOUI)

NORRBOTTENS
KOMMUNER

Kort om Norrbottens Kommuner

Roll och uppdrag

- Gemensam röst för kommunerna
- Politisk beredning, styrelse och förbundsfullmäktige
- Samverkansarena
- Utbildning och konferens
- Ny kunskap och erfarenhetsutbyte

Prioriterade områden

- Politiska företräderskapet
- Kompetensförsörjning
- Samarbete mellan kommuner
- Innovationer och digitala verktyg
- **Hållbar samhällsbyggnad**

NORRBOTTENS
KOMMUNER

Aktuellt inom området

- Insatser och aktiviteter för att förverkliga folkhälsostrategin

Några aktuella exempel

- Hälsoskolan (Cathrine Kostenius)
- Trygghetskonferensen (Karin Forsman)
- På väg mot attraktiva och jämställda kommuner slutkonferens 22/10 (K Forsman)
- Växa eller krympa – kunskapsplattform
- Forskningsprojekt med Umeå Universitet: inkluderande social samhällsplanering (Catarina Lundqvist)

NORRBOTTENS
KOMMUNER

*Kontaktpersoner inom parantes

Aktuellt inom området

*Här finns filmklipp, inspiration,
rekommenderas läsning osv..*

- Växa eller krympa – kunskapsplattform
[Växa eller Krympa - Norrbottens Kommuner](#)
- Hälsoskolan
[Hälsoskolan - Norrbottens Kommuner](#)
- Trygghetskonferensen
[Trygghetskonferensen 2021 - Norrbottens Kommuner](#)
- Attraktiva och jämställda kommuner
[Utvecklingsarbete 2018-2021 - Norrbottens Kommuner](#)

Gör det lätt att göra rätt!

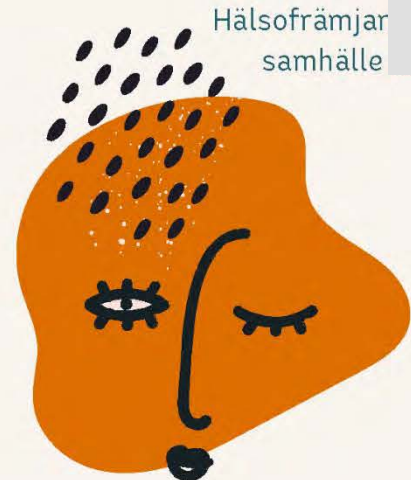
Norrbotten har bra förutsättningar för en god folkhälsa men har i flera avseenden ett handlar framför samt en ökande trygga, mindre strä egenskaper att Hälsan är ojämligt lever olika länge b hör ihop med u

Varför detta är viktigt att prioritera för beslutsfattare och strateger

Viktiga områden för folkhälsan

Viktiga prioriterade områden

- Utbildningsnivå öka och bli mer
- Levnadsvanor ska öka i omfat jämslällda
- Normer och vär och mer jämlik
- Att kommuner och regionala förordnare arbetar systematiskt med folkhälsa

REGION NORRBOTTEN

NORRBOTTENS KOMMUNER

LULEÅ TEKNISKA UNIVERSITET

Länsstyrelsen Norrbotten

Förfrågan: några frivilliga som kan bidra med tankar om detta till nästa nätverksmöte i december?

Kontakta: lizah.lund@norrboten.se

Ett gemensamt budskap

Hitta ett gemensamt budskap som förenar sakområdena fysisk samhällsplanering och folkhälsa.

Fortsätt

- Använda lokala drivkrafter och identifiera kärnvärden
  - Inom
  - Befin
  - I gles
- Definiera
  - Bofas
  - Socio
  - socio
  - Befol
- Inventera platsen och dess betydelse de haft för individer över tid.

Vad ska vi fortsätta med som vi gör bra?

Utveckla

- Skapa ett samhälle för alla genom att g hur f påver
- Vilka mer l
- Föräc värde

Vad behöver utvecklas och bli bättre?

Nästa nätverksträff

Tid & plats:

7 december 2021

kl 13.00-16.00 i Teams

Prel. agenda:

- Möt nätverkets nya kunskapsstöd!
- Workshop kring gemensamt regional budskap
- Program och nätverksdatum för 2022

Mer om Nätverket för hälsofrämjande samhällsplanering